

Prieskum celoživotného vzdelávania knihovníkov vybraných knižníc na Slovensku

V prieskume som sa zamerala na celoživotné vzdelávanie knihovníkov verejných knižníc. Informácie z praxe sú získané prostredníctvom krátkej ankety, sondy, ktorej cieľom bolo zistiť, aký postoj majú k celoživotnému vzdelávaniu knihovníci vo verejných knižniciach, aký význam mu prikladajú a získanie prípadných pripomienok, názorov a návrhov na zlepšenie. Výsledky ankety poukázali na problémy, ktoré boli podľa určitých charakteristík rozdelené do troch tried: na strane knihovníka, inštitúcie (knižnice) a štátu. Následne boli analogicky vytvorené návrhy, ktoré by mohli pomôcť situáciu celoživotného vzdelávania vo verejných knižniciach na Slovensku zlepšiť.

Úvod

Ak majú knižnice svojim čitateľom prinášať stále nové, kvalitnejšie služby, je nevyhnutné, aby tomu predchádzali vzdelávacie aktivity knihovníkov. Tie môžu prebiehať neformálnym spôsobom, samoštúdiom alebo formálne kurzom, seminárom, školením, kde má knihovník príležitosť dozvedieť sa o nových možnostiach, získať nové poznatky, ktoré potom môže priniesť knižnici a čitateľovi. O novinkách v danej oblasti sa nedozvedia, ak sa nebudú neustále vzdelávať a nebudú v kontakte s najnovšími trendmi v knižniciach. Je potrebné, aby knihovníci mali možnosti celoživotného vzdelávania, mohli a chceli ich využívať.

Mimoškolské vzdelávanie formálneho, neformálneho charakteru umožňuje zamestnancom knižníc rozširovať, dopĺňovať svoje kompetencie a je *neoddeliteľnou súčasťou knižníckej praxe*¹. Knižnica je informačným centrom poskytujúcim celoživotné vzdelávanie, preto je potrebné, aby sa knihovníci samotní neustále vzdelávali.

To, že celoživotné vzdelávanie má veľký vplyv na život človeka, potvrdzuje štúdia Johna Fielda², ktorý tento vplyv vidí v troch hlavných oblastiach: v ekonomickej oblasti, v oblasti prospechu jednotlivca a v oblasti širšej komunity, ktorej je súčasťou. Výskum bol realizovaný britskými výskumníkmi v dvoch výskumných centrách. Výsledky poukazujú na to, že v ekonomickej oblasti sú priamymi následkami zárobky, zamestnateľnosť. Nepriame následky v ekonomickej oblasti vyplývajú z priamych následkov, keďže vyššie platy majú pozitívny vplyv na zdravie, spoločnosť jednotlivca. Oblasť prospechu jednotlivca je prepojená so zdravím, sociálnym zapájaním sa a zlepšenou schopnosťou čeliť krízam. Niet pochybností o vplyve vzdelávania človeka na jeho sebavedomie a sebaúctu, vlastnú hrdosť. Uvádza však aj možný negatívny vplyv v niektorých prípadoch pre niektoré typy ľudí, ktorý sa spája so stresom a strachom. V zhrnutí uvádza, že vzdelávanie dospelých (predovšetkým v prípadoch, kedy majú možnosť získať aj certifikát), ovplyvňuje plat jednotlivca, jeho možnosti zamestnania a má aj pozitívny vplyv na jeho mentálne zdravie. Pozitívny vzťah je teda jasný.

Knihovník akejkolvek knižnice na Slovensku by mal vedieť pracovať nielen s tradičnými informáciami, ale aj s informáciami v elektronickom prostredí. Informačné a komunikačné technológie sa stali neoddeliteľnou súčasťou knižnice a knižnica má poskytovať prístup nielen k tradičným zdrojom informácií, ale aj elektronickým. Knihovník však musí byť na prácu s IKT, s informáciami v elektronickej podobe vyškolený. Podľa Petra Saka³ proces computerizácie spoločnosti predstavuje primárnu etapu pri prechode k informačnej spoločnosti, v ktorej sú znalosti a vedomosti ekonomickej kategóriou. Preto má vzdelávanie sa v informačnej spoločnosti kľúčovú úlohu. Zamestnanec knižnice je nielen knihovníkom, ale aj informačným špecialistom.

V Alexandrijskom vyhlásení o informačnej gramotnosti a celoživotnom vzdelávaní⁴ môžeme vidieť, že „*informačná gramotnosť a celoživotné vzdelávanie sú majákmi informačnej spoločnosti, ktoré osvetľujú smer rozvoja, prosperity a slobody*“. Ďalej sa uvádza, že celoživotné vzdelávanie smeruje k prosperite pre všetkých, nielen jednotlivcov, ale aj komunit a celých národov a je základným predpokladom rozvoja informačnej spoločnosti.

Priklady realizovaných výskumov celoživotného vzdelávania

V Českej republike realizovala výskum celoživotného vzdelávania knihovníkov v rámci magisterskej diplomovej práce Slavíková⁵ formou dotazníka. Z výsledkov výskumu vyplýva, že knihovníci majú záujem o celoživotné vzdelávanie (71 % respondentov uviedlo, že sa v budúcnosti plánuje zúčastniť knižníckych seminárov). Zaujímavým zistením je aj pozitívny názor knihovníkov na vzdelávanie sa e-learningovou formou.

V Lotyšsku realizoval výskum v tejto oblasti tím expertov Centra celoživotného vzdelávania Fakulty spoločenských vied Lotyšskej univerzity. Skúmané boli všetky typy knižníc: národná knižnica, akademické a univerzitné knižnice, mestské a verejné knižnice, odborné a školské. Zaujímavým zistením tohto výskumu bolo, že veľký záujem o celoživotné vzdelávanie prejavili predovšetkým zamestnanci s menej než päťročnou praxou – dlhodobé vykonávanie knižníckej profesie zrejme nevyhnutne vyvolá rutinu a brzdi tak záujem o sebazdokonaľovanie sa, ďalšie vzdelávanie. Pravdepodobne to súvisí aj s rastúcim vekom knihovníka, ktorý tak postupne môže stratiť entuziazmus a záujem o ďalšie napredovanie. Respondenti aj v tomto prípade vyjadrili záujem o knižnícke semináre a kurzy, kritizovali však nedostatok finančných zdrojov, vysoké ceny kurzov, veľa práce, nedostatočnú tematickú pestrosť ponúkaných kurzov a ich nízku kvalitu⁶.

V roku 2009 sa v Chorvátsku uskutočnil výskum podobného typu zameraný na vzdelávanie knihovníkov formou online dotazníka. Tu sa skúmala aj motivácia knihovníkov, prečo sa zúčastňujú knižníckych kurzov: 76 % uviedlo snahu zlepšiť sa v práci a 49 % zvýšenie sebavedomia, len 10 % vnímalo ČŽV ako možnosť, ktorá im pomôže postúpiť, čo sa týka profesionálneho statusu. Mesačne strávia menej ako 10 hodín vzdelávacími aktivitami⁷.

¹ NEJEZCHLEBOVÁ, Jana. Pohľad na mimoškolské vzdelávanie knihovníkov v Českej republike. *ITlib* [online]. 2004, roč. 2004, č. 3 [cit. 2015-05-04]. Dostupné z: http://itlib.cvtisr.sk/archiv/2004/3/pohlad-na-mimoskolske-vzdelavanie-knihovnikov-v-ceskej-republike.html?page_id=1838

² FIELD, John. Lifelong Learning and the Restructuring of the Adult Life Course. In: *Academia.edu* [online]. 2013 [cit. 2015-05-04]. Dostupné z: http://www.academia.edu/5776800/Lifelong_Learning_and_the_Restructuring_of_the_Adult_Life_Course

³ SAK, Petr a kol. Člověk a vzdělání v informační společnosti : vzdělávání a život v computerizovaném světě. Vyd. 1. Praha: Portál. 2007. s. 37. ISBN 978-80-73 67-230-0. Cit. podľa: SLAVÍKOVÁ, Eva. Výzkum vzdělávání knihovníků neprofesionálních knihoven pro 21. století. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a knihovnictví, Kabinet informačních studií a knihovnictví, 2011. 99 s. Vedoucí dip lomové práce Mgr. Petra Horňochová.

⁴ Alexandrijské vyhlásenie o informačnej gramotnosti a celoživotnom vzdelávaní. In: *Infolib* [online]. 2008 [cit. 2015-05-04]. Dostupné z: http://www.infolib.sk/files/Novy_portal_infolib_subory/dokumenty_ifla/alexandrijske_vyhlasenie_o_informacnej_gramotnosti_sk.pdf

⁵ SLAVÍKOVÁ, Eva. Výzkum vzdělávání knihovníků neprofesionálních knihoven pro 21. století. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a knihovnictví, Kabinet informačních studií a knihovnictví, 2011. 99 s. Vedoucí diplomové práce Mgr. Petra Horňochová.

⁶ SEDLÁČKOVÁ, Beata. Studium a růst: nezbytný předpoklad celoživotního vzdělávání knihovníků (výsledky průzkumu). In: *Knihovnícký Zpravodaj Vysočina* [online]. 2005 [cit. 2015-05-04]. Dostupné z: <http://kzv.kkvysociny.cz/archiv.aspx?id=197&idr=1&idci=5>

⁷ MACHALA, Dijana a Aleksandra HORVAT. Competency-based lifelong learning of librarians in Croatia: an integrative approach. In: *IFLA Satellite Meeting* [online]. 2010 [cit. 2015-05-04]. Dostupné z: <http://euclid-lis.eu/conferences/index.php/IFLA2010/IFLA2010/schedConf/presentations>

Výskumy v zahraničí ukazujú na potrebu skúmania aktuálnej situácie celoživotného vzdelávania knihovníkov na Slovensku. Rozhodla som sa preto urobiť sondu, ktorá by nám pomohla aspoň čiastočne odhaliť situáciu vo verejných knižniciach na Slovensku.

Realizovaná anketa

Zamerala som sa na celoživotné vzdelávanie vo verejných knižniciach, zámerne som sa vyhýbala akademickým a vedeckým knižniciam. Cieľom bolo zistiť, ako využívajú možnosti celoživotného vzdelávania knihovníci vybraných verejných knižníc, aký je ich postoj k celoživotnému vzdelávaniu a aké problémy v tejto oblasti vnímajú. Ankety sa zúčastnilo 10 knižníc, oslovených mailovou komunikáciou bolo 31. Odpoveď poskytlo 10 knižníc: Knižnica Mateja Hrebendu v Rimavskej Sobote, Krajská knižnica Karola Kmeťka v Nitre, Knižnica Józsefa Szinyeiho Komárno, Vihorlatská knižnica v Humennom, Knižnica Antona Bernoláka v Nových Zámkoch, Mestská knižnica Nová Dubnica, Mestská knižnica Kežmarok, Mestská knižnica Dubnica nad Váhom, Mestská knižnica v Štúrove a Galantská knižnica.

Knižniciam bola formou mailovej komunikácie položená všeobecná otázka vyzývajúca na poskytnutie reflexie, čo sa týka celoživotného vzdelávania knihovníkov v ich knižnici. Zaujímalo ma, či sa zúčastňujú knihovníckych kurzov a seminárov, a zároveň som ich požiadala o uvedenie príčin neúčasti na školeniach, ak sa ich nezúčastňujú. V jednom prípade bola použitá metóda osobného rozhovoru. V ideálnom prípade by bolo vhodné túto metódu aplikovať aj pri komunikácii s ostatnými respondentmi, mailová komunikácia však pomáha prekonať časové i priestorové bariéry, aj keď má tiež svoje obmedzenia, výhody komunikácie face-to-face sú nepopierateľné.

Niektoré knižnice túto možnosť, vyjadriť svoj názor v ankete uvítali, poskytli pomerne obsiérne odpovede, popísali problémy, ktorým musia čeliť a poskytli v niektorých prípadoch aj návrhy na zlepšenie situácie. V tomto smere považujeme anketu za úspešnú, pretože tieto odpovede boli podnetné a inšpiratívne.

Najväčším problémom bolo získať od knižníc spätnú väzbu, keďže ju poskytla iba tretina opýtaných, a aj to niekedy po dlhšom časovom odstupe, čo podstatne skomplikovalo vyhodnocovanie ankety. Je potrebné brať do úvahy aj to, že sa v ankete zrejme vyjadrili vo väčšine prípadov predovšetkým tie knižnice, ktorých zamestnanci sa zúčastňujú kurzov a seminárov, môžeme predpokladať, že knižnice, ktorých zamestnanci sa na takýchto aktivitách nezúčastňujú, sa často mohli rozhodnúť neposkytnúť nijaké informácie a ankety sa nezúčastniť. Aj to je jeden z dôvodov, prečo nemôžeme považovať vzorku respondentov a celú anketu za reprezentatívnu. S takýmito obmedzeniami som však rátala, v ankete som sa spoliehala na návrhy a cenné inšpirácie, ktoré respondenti môžu poskytnúť. Ťažisko tejto sondy spočíva v jej kvalitatívnom charaktere, v problémoch, na ktoré respondenti poukázali a v možnostiach, ktoré by uvítali.

V niektorých prípadoch boli poskytnuté aj informácie týkajúce sa chýbajúcich možností v oblasti celoživotného vzdelávania knihovníkov. Tieto informácie sú dôležité, pretože ukazujú na rezervy v celoživotnom vzdelávaní z pohľadu knižníc, tak ako ich vnímajú knihovníci. Poukazujú konkrétne na to, čo im najviac chýba a čomu by sa podľa ich názoru mala venovať väčšia pozornosť. Môžu byť tak cenným podnetom a ukázať smer, ktorým by sa organizácie poskytujúce kurzy vzdelávacieho charakteru pre knihovníkov, mohli uberať.

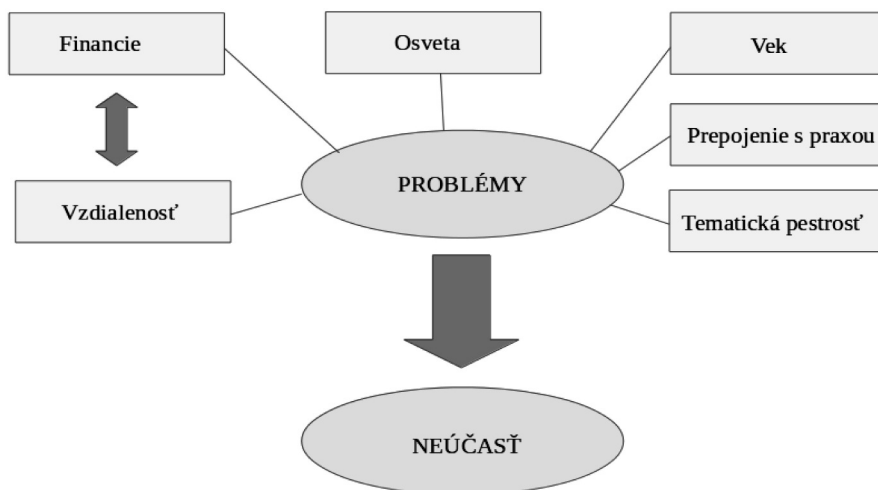
Zistenia ankety a pološtruktúrovaného rozhovoru

V ankete na otázku, či sa zamestnanci knižnice zúčastňujú kurzov a seminárov, osem respondentov odpovedalo kladne, len dvaja sa vyjadrili záporne. Je potrebné však túto informáciu prijať s rezervou, pretože vzorka respondentov bola nereprezentatívna a ako už bolo spomenuté, nemôžeme predpokladať, že odráža reálny stav na Slovensku. Z odpovedí ďalej vyplýva, že knihovníci najčastejšie absolvujú rekvalifikačné kurzy a semináre zamerané na tvorbu programu a prácu s detským čitateľom a seniormi. Ďalej sa zúčastňujú rozličných workshopov, odborných seminárov, kolokvií, seminárov zaoberajúcich sa zvyšovaním kvality služieb kultúrnych inštitúcií, službami knižnice ako sú MVS, vyhľadávanie v online katalógoch SNK, Spýtajte sa knižnice, elektronickými informačnými zdrojmi na internete, marketingom v knižniciach, ale aj na rozličných vedeckých konferenciách.

Najčastejšie spomínaným dôvodom, ktorý knihovníkom bráni zúčastňovať sa na kurzoch a seminároch, je nedostatok financií; 4 knižnice z 10 uviedli nedostatok financií ako problém, ktorému musia čeliť. Ďalším problémom je vzdialenosť, ktorá do istej miery súvisí s nedostatkom financií. Pre knižnice v odľahlejších častiach Slovenska a pre zamestnancov knižníc pokročilého veku, je vzdialenosť jednou z bariér. Ďalším problémom je nedostatočná tematická pestrosť ponúkaných kurzov a seminárov. Dvaja respondenti v odpovedi uviedli, že chýbajú odborné knihovnícke podujatia zo strany SNK v Martine, uvítali by predovšetkým školenia zamerané na katalogizáciu. Zaujímavosťou je, že v dvoch prípadoch respondenti považovali za potrebné poukázať aj na vekový priemer zamestnancov ich knižnice, takže vek môžeme tiež považovať za jeden z faktorov, ktorý ovplyvňuje účasť/neúčasť na knihovníckych seminároch. Prekvapivým zistením je, že v niektorých prípadoch knižnice neprisudujú celoživotnému vzdelaniu svojich pracovníkov veľký význam. Tento fakt vyplynul hlavne z pološtruktúrovaného osobného rozhovoru so zamestnankyňou jednej knižnice. Respondent na otázku, či sa zúčastňujú zamestnanci knižnice vzdelávacích seminárov a kurzov odpovedal negatívne a vzápätí dodal, že to nepovažuje za potrebné, pretože si „zamestnancov vyškolila sami“. Problémom je teda aj nedostatočná osveta o význame celoživotného vzdelávania pre knižnice a ich ďalšie napredovanie.

Rezervy v oblasti ČŽV vo verejných knižniciach na Slovensku a návrhy na zlepšenie situácie

Na základe problémov, ktoré uvideli respondenti v ankete a v rozhovore bola pre lepšie pochopenie vytvorená vizualizácia na obr. 1, ktorá zachytáva ich prehľad a zobrazuje aj niektoré vzťahy medzi nimi. Určiť váhu jednotlivých problémov je ťažké, najčastejšie spomínaným problémom však boli jednoznačne finančné obmedzenia a vzdialenosť. Za podstatný problém je potrebné považovať aj nedostatočný význam, ktorý sa celoživotnému vzdelávaniu v niektorých prípadoch prikladá.

Obr. 1 Problémy celoživotného vzdelávania

Na základe problémov boli odvodené faktory, ktoré ovplyvňujú celoživotné vzdelávanie knihovníkov a ich účasť na vzdelávacích aktivitách rozličného charakteru, formálneho, ale aj neformálneho (napr. samoštúdium). Na obr. 2 je zobrazené ich členenie podľa toho, na akej strane sa vyskytujú. Rozlíšili sme faktory na troch stranách: na strane knihovníka, ktorý sa potenciálnym adeptom celoživotného vzdelávania, na strane inštitúcie, ktorá ho má zabezpečiť a napokon na strane štátu, ktorý môže podporovať vplyv celoživotného vzdelávania politikou, ktorú presadzuje.

Na **strane knihovníka** môžeme rozlišovať:

- vek
- získané vzdelanie
- osobnostné, psychologické a kognitívne charakteristiky: napr. učebné štýly, motivácia – vnútorná alebo externá, prirodzená zvedavosť, ambicióznosť, postoj k novým informáciám...

Na **strane inštitúcie** môžeme rozlišovať:

- charakteristiky ponúkaných kurzov: tematická príťažlivosť, aktuálnosť, prepojenie s praxou, ich počet...;
- organizačné zabezpečenie: zabezpečenie prepravy účastníkov (prekonanie geografickej bariéry) alebo dištančnej formy a iné;
- finančné zabezpečenie: možnosť bezplatnej účasti, poskytnutie financií.

Na **strane štátu to je:**

- národná politika, vytváranie stratégií na podporu celoživotného vzdelávania...

Faktory na strane knihovníka	Faktory na strane inštitúcie	Faktory na strane štátu
Vek	Organizačné zabezpečenie	Národná politika
Získané vzdelanie	Finančné zabezpečenie	
Osobnostné, psychologické, kognitívne charakteristiky: <ul style="list-style-type: none"> • učebný štýl • motivácia (vnútorná, externá) • zvedavosť • ambicióznosť • postoj k novým informáciám 	Charakteristiky ponúkaných kurzov: <ul style="list-style-type: none"> • tematické zameranie • aktuálnosť • prepojenie s praxou • počet... 	

Obr. 2 Faktory ovplyvňujúce celoživotné vzdelávanie

Po lokalizovaní problémov je potrebné vytvoriť aj návrhy, ktoré by umožnili zlepšenie situácie celoživotného vzdelávania knihovníkov vo verejných knižniciach na Slovensku. Tieto návrhy môžeme vytvoriť na základe problémov/faktorov, ktoré popisujú oblasti, v ktorých je potrebné konať: analogicky na strane knihovníka, na strane inštitúcií a na strane štátu.

Na strane knihovníka by sme odporúčali predovšetkým motivovať ho, aby knihovník neupadol do rutinného vykonávania práce, ale stále sa zaujímal o novinky v knihovníckej oblasti, aby sám cítil potrebu vzdelávať sa a napredovať (aby bol predovšetkým vnútorne motivovaný) a uvedomoval si význam celoživotného vzdelávania a výhody, ktoré mu prináša.

Na strane inštitúcie sú možnosti v zlepšení tematickej pestrosti ponúkaných seminárov a vzdelávacích aktivít, ktoré by pôsobili príťažlivo, boli priamo prepojené s praxou a súviseli s aktuálnymi potrebami knižníc a knihovníkov, napr. v oblasti katalogizácie, ako naznačujú výsledky ankety. Na prekonanie priestorovej bariéry, vzdialenosti, by bolo vhodné ponúkať aj možnosť dištančného vzdelávania, e-learningovej formy rekvalifikačných kurzov. Ďalej by bolo vhodné propagovať význam samoštúdia, neformálneho celoživotného vzdelávania a informačných portálov, ktoré majú knihovníci k dispozícii. Samoštúdium by malo byť súčasťou profesionálneho života každého knihovníka, malo by byť realizované neustále, popri formálnom vzdelávaní organizovanom rozličnými kultúrnymi inštitúciami. Čo je však asi najdôležitejšie, je propagovať celoživotné vzdelávanie pre knihovníkov vo všeobecnosti, pretože je podľa výsledkov, ktoré anketa priniesla, v mnohých prípadoch v menších verejných knižniciach, v odľahlejších častiach Slovenska je nedocenené.

Celoživotné vzdelávanie je nevyhnutné pre knižnice, ak majú napredovať a vyhnúť sa stagnácii. Je nevyhnutné zaujímať sa o dianie nielen na súčasnej slovenskej knihovníckej scéne, ale aj v zahraničí. Preto by mali mať knihovníci možnosť vzdelávať sa aj po jazykovej stránke, a to nielen preto, aby mali možnosť sami sledovať trendy v zahraničných knižniciach a inšpirovať sa nimi, ale aby mohli využívať aj ďalšie možnosti, ktoré majú knižnice k dispozícii: využívať napríklad prístup k plnotextovej databáze EBSCO pre všetky akademické, vedecké, špeciálne a verejné knižnice, ktorý zabezpečuje zakúpením licencie SNK v Martine.

Záver

Význam celoživotného vzdelávania pre knihovníkov je nespochybniteľný. Realizovaná anketa (so všetkými svojimi obmedzeniami) ukázala, že verejné knižnice na Slovensku si vo väčšine prípadoch jeho význam uvedomujú a snažia sa v rámci svojich (zvyčajne finančných) možností napredovať. Z 10 knižníc, ktoré sa prieskumu zúčastnili, 8 knižníc odpovedalo na otázku, či sa zúčastňujú vzdelávacích kurzov a seminárov, kladne. Podarilo sa odhaliť prekážky, ktorým musia čeliť: sú to predovšetkým obmedzené finančné možnosti, vzdialenosť, slabá tematická diverzita ponúkaných seminárov a školení, ktoré sa zameriavajú predovšetkým na prácu s detským čitateľom a seniormi. Knižniciam chýbajú odborné semináre napríklad v oblasti katalogizácie.

Problémy uvedené respondentmi nám umožnili odhaliť faktory, ktoré ovplyvňujú celoživotné vzdelávanie knihovníka: sú to faktory na strane knihovníka (vek, získané vzdelanie, psychologické a kognitívne charakteristiky, ako napr. motivácia, zvedavosť, zaužívané učebné štýly, ambicióznosť a postoj k novým informáciám), na strane inštitúcie, knižnice (organizačné a finančné zabezpečenie a charakteristiky ponúkaných kurzov: ich tematická pestrosť a aktuálnosť, počet, prepojenie s praxou) a napokon na strane štátu, ktorý svojou národnou politikou môže významným spôsobom podporovať celoživotné vzdelávanie knihovníkov. Na základe týchto faktorov sme vytvorili návrhy na zlepšenie situácie vo verejných knižniciach: motivovať knihovníkov, aby sa zúčastňovali a sami vyhľadávali vzdelávacie aktivity, dôležitá je predovšetkým vnútorná motivácia.

Inštitúcie, ktoré tieto podujatia zabezpečujú, by sa mali zamerať na poskytovanie seminárov, ktoré pomôžu knižniciam a knihovníkom riešiť aktuálne problémy, poskytnúť možnosť e-learningovej formy kurzov, ktorými by sa mohla prekonať priestorová bariéra a propagovať celoživotné vzdelávanie vo všeobecnosti, jeho formálnu, ale aj neformálnu podobu (samoštúdium).

Realizovaná anketa zároveň odhalila potrebu výskumu podobného zamerania národného charakteru vo verejných knižniciach na Slovensku, aby sa lepšie zmapovali ich potreby a problémy v oblasti celoživotného vzdelávania.

BIBLIOGRAFICKÉ ODKAZY

- [1] Alexandrijské vyhlásenie o informačnej gramotnosti a celoživotnom vzdelávaní. In: *Infolib* [online]. 2008 [cit. 2015-05-04]. Dostupné z: http://www.infolib.sk/files/Novy_portal_infolib_subory/dokumenty_ifla/alexandrijske_vyhlasenie_o_informacnej_gramotnosti_sk.pdf
- [2] FIELD, John. Lifelong Learning and the Restructuring of the Adult Life Course. In: *Academia.edu* [online]. 2013 [cit. 2015-05-04]. Dostupné z: http://www.academia.edu/5776800/Lifelong_Learning_and_the_Restructuring_of_the_Adult_Life_Course
- [3] MACHALA, Dijana a Aleksandra HORVAT. Competency-based lifelong learning of librarians in Croatia: an integrative approach. In: *IFLA Satellite Meeting* [online]. 2010 [cit. 2015-05-04]. Dostupné z: <http://euclid-lis.eu/conferences/index.php/IFLA2010/IFLA2010/schedConf/presentations>
- [4] NEJEZCHLEBOVÁ, Jana. Pohľad na mimoškolské vzdelávanie knihovníkov v Českej republike. In: *ITlib* [online]. 2004, roč. 2004, č. 3 [cit. 2015-05-04]. Dostupné z: http://itlib.cvtisr.sk/archiv/2004/3/pohlad-na-mimoskolske-vzdelavanie-knihovnikov-v-ceskej-republike.html?page_id=1838
- [5] SAK, Petr a kol. Člověk a vzdělání v informační společnosti: vzdělávání a život v komputerizovaném světě. Vyd. 1. Praha: Portál. 2007. s. 37. ISBN 978-80-73 67-230-0. Cit. podľa: SLAVÍKOVÁ, Eva. Výzkum vzdělávání knihovníků neprofesionálních knihoven pro 21. století. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a knihovnictví, Kabinet informačních studií a knihovnictví, 2011. 99 s. Vedoucí dip lomové práce Mgr. Petra Hornochová.

- [6] SEDLÁČKOVÁ, Beata. Studium a růst: nezbytný předpoklad celoživotního vzdělávání knihovníků (výsledky průzkumu). In: *Knihovnický Zpravodaj Vysočina* [online]. 2005 [cit. 2015-05-04]. Dostupné z: <http://kzv.kkvysociny.cz/archiv.aspx?id=197&idr=1&idci=5>
- [7] SLAVÍKOVÁ, Eva. Výzkum vzdělávání knihovníků neprofesionálních knihoven pro 21. století. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a knihovnictví, Kabinet informačních studií a knihovnictví, 2011. 99 s. Vedoucí diplomové práce Mgr. Petra Hornochová.

Mgr. Františka Tomoriová

frantiska.tomoriova@gmail.com ■

(Univerzita Komenského, Filozofická fakulta, Katedra knižničnéj a informačnej vedy)